

**Изкуственият интелект като помощно средство в обучението
по православно вероучение в енорийските неделни училища**
Иванка Матева

**Artificial Intelligence as a Supporting Tool in the Teaching of Orthodox Religious
Education in Parish Sunday Schools**
Ivanka Mateva

Abstract:

This paper examines the possibilities for applying artificial intelligence in the educational activities of parish Sunday schools attached to Orthodox churches. In the context of the rapid development of digital technologies, education faces new opportunities for integrating modern technological tools into the learning process. Sunday schools represent a specific educational environment focused on the spiritual and moral formation of children through introducing them to the foundations of the Orthodox faith, biblical history, and Christian values.

The paper explores the potential use of artificial intelligence in the preparation of educational materials, the adaptation of biblical texts for different age groups, and the development of interactive learning activities. The study concludes that artificial intelligence can serve as a useful supporting tool for teachers when applied with appropriate pedagogical and theological discernment.

Keywords: artificial intelligence; religious education; Orthodox religious instruction; parish Sunday schools; educational technologies

For contacts: Ivanka Mateva, PhD candidate, Plovdiv University, v.mateva@uni-plovdiv.bg

ВЪВЕДЕНИЕ

Развитието на изкуствения интелект през последните години доведе до съществена трансформация на начина, по който се създава, разпространява и възприема информацията. Технологии като машинно обучение и обработка на естествен език позволяват автоматизирано генериране на текстове, анализ на съдържание и създаване на персонализирани образователни ресурси. Това създава предпоставки за по-гъвкаво и адаптивно обучение, което може да отговори на индивидуалните потребности на обучаемите, включително и в контекста на религиозното образование. В същото време обаче тези процеси поставят въпроси, свързани с границите на технологичното посредничество в области, които традиционно са свързани с личностно общуване, духовно наставничество и ценностно възпитание.

Неделните училища към православните храмове се утвърждават като специфична образователна среда, в която основна роля има не толкова академичното усвояване на информация, колкото възпитанието в духа на православната традиция, изграждането на нравствени ориентири и приобщаването към църковния живот. Тази форма на обучение се характеризира с редица особености, които я отличават от формалното образование, като ограничено учебно време, нееднороден възрастов състав на учениците, доброволен характер на участието и необходимост от създаване на ангажираща и достъпна образователна среда. В допълнение към това, преподавателите в неделните училища често са доброволци или духовни лица, което предполага

различна степен на педагогическа подготовка и необходимост от допълнителни помощни средства, включително и такива, базирани на съвременни технологии.

ИЗЛОЖЕНИЕ

В посочения в увода контекст AI може да бъде разглеждан като инструмент, който подпомага, но не замества традиционните форми на преподаване. Неговото приложение позволява създаване на разнообразни образователни ресурси, които могат да бъдат адаптирани към различни възрастови групи и нива на подготовка. Например може да се създадат опростени версии на библейски текстове, които да бъдат разбираеми за по-малки деца, както и по-задълбочени тълкувания и коментари за по-големи ученици. Това дава възможност за диференцирано обучение, при което съдържанието се съобразява с възрастовите и познавателните особености на учениците, като същевременно се запазва неговата богословска същност и се избягва опасността от прекомерно опростяване или изкривяване на смисъла.

В допълнение към това може да се подпомогне и процеса на интерпретация на религиозното съдържание, като се предоставя различни гледни точки, обяснения и осмисляне в контекст на библейските текстове. Това е особено важно в обучението по православно вероучение, където разбирането на символиката, притчите и богословските понятия изисква постепенно и насочено въвеждане. Чрез внимателно използване на AI инструменти преподавателят може да обогати урока с допълнителни обяснения, примери и аналогии, които улесняват възприемането на сложни духовни истини.

Особено съществено е значението на изкуствения интелект при подготовката на преподавателя. В условията на ограничено време и често липса на готови ресурси, AI инструментите могат да подпомогнат създаването на планове на уроци, подбора на примери, генерирането на въпроси за дискусия и др. Това позволява на преподавателя да насочи повече внимание към самото общуване с учениците и към духовното съдържание на обучението, вместо да се концентрира изцяло върху техническата подготовка. Освен това тези технологии могат да подпомогнат систематизирането на учебното съдържание, като предложат логическа последователност на темите и връзки между отделните уроци, което е от особено значение при ограниченото учебно време в неделните училища.

Допълнително предимство представлява възможността за създаване на интерактивни образователни дейности. Чрез AI могат да се генерират викторини, казуси, сценарии за ролеви игри и други форми на активно обучение, които стимулират участието на учениците и подпомагат по-дълбокото осмисляне на учебния материал. Интерактивните методи позволяват учениците да не бъдат пасивни слушатели, а активни участници в процеса на обучение, което е особено важно в религиозното образование, където личното преживяване и осмисляне имат водеща роля. В този смисъл изкуственият интелект може да бъде използван като средство за създаване на ситуации, в които учениците да разсъждават, да задават въпроси и да търсят смисъла на изучаваното съдържание.

Възможностите за използване на AI се разширяват и в областта на визуализацията на учебното съдържание. Чрез създаване на изображения, презентации и дигитални ресурси може да се подпомогне по-доброто възприемане

на информацията, особено при по-малките ученици, за които визуалните стимули имат ключово значение. В контекста на православно вероучение това може да включва илюстриране на библейски сцени, представяне на църковни празници и обяснение на символиката на богослужението. Важно е обаче тези ресурси да бъдат използвани внимателно и съобразно православно традиция, за да се избегне повърхностно или неточно представяне на религиозното съдържание.

В същото време не трябва да се подценява значението на личния контакт между учител и ученик, който е от съществено значение в този вид образование. Духовното възпитание предполага личен пример, съпреживяване и изграждане на доверие, които не могат да бъдат заменени от технологични средства. В този смисъл изкуственият интелект може да подпомага процеса, но не може да замести човешкото присъствие и духовното наставничество. Учителят остава централна фигура, която насочва, тълкува и придава смисъл на учебното съдържание.

Друг важен аспект е свързан с развитието на дигиталната култура на учениците. Съвременните деца израстват в среда, наситена с технологии, което предполага необходимостта образованието да използва познати за тях средства и формати. Интегрирането на изкуствен интелект в обучението може да допринесе за по-голяма ангажираност, като същевременно развива умения за критично мислене, анализ на информация и отговорно използване на технологиите. В този контекст обучението по православно вероучение може да се превърне не само в средство за духовно възпитание, но и в пространство за формиране на ценностно отношение към технологиите.

От методологична гледна точка интегрирането на изкуствения интелект в обучението по православно вероучение изисква интердисциплинарен подход, който съчетава педагогически, технологични и богословски аспекти. Анализът на научната литература показва, че ефективното използване на образователни технологии зависи от тяхното съобразяване със специфичните цели и контекста на обучението. В случая с религиозното образование това означава запазване на връзката с традицията, като същевременно се използват нови средства за по-добро представяне на съдържанието. Необходимо е също така да се разработят подходящи методики за интегриране на тези технологии в учебния процес, които да отчитат особеностите на неделните училища.

Необходимо е също така да се обърне внимание на етичните аспекти на използването на изкуствения интелект. Въпросите, свързани с достоверността на информацията, авторството на съдържанието и отговорността за неговото използване, придобиват особено значение в контекста на религиозното образование. Преподавателят трябва да бъде подготвен не само да използва тези технологии, но и да оценява критично техните резултати, като ги съпоставя с православно учение и традиция. Това предполага развитие на професионални компетентности, които съчетават педагогическа подготовка с дигитална грамотност и богословска култура.

Допълнително може да се разгледа и ролята на изкуствения интелект като средство за създаване на общност и споделено обучение. Чрез дигитални платформи и ресурси може да се осъществява по-активна комуникация между преподаватели, родители и ученици, което допринася за по-устойчиво въздействие на образователния процес. Това е особено важно в контекста на

неделните училища, където времето за обучение е ограничено и всяка допълнителна форма на взаимодействие има значение. Така обучението може да продължи и извън рамките на традиционния учебен час, като се създава по-широка образователна и духовна среда. Тук прилагам таблица с приложения на изкуствения интелект в обучението по православно вероучение.

Табл.1. Приложения на изкуствения интелект в обучението по православно вероучение

№	Примери	AI инструмент	Приложение	Педагогическа помощ	Ограничения
1.	Генеративни текстови модели	ChatGPT, Gemini	Адаптиране на библейски текстове; създаване на въпроси; планове на уроци	Подпомага подготовката; улеснява диференцираното обучение	Риск от неточности; необходима богословска проверка
2.	Генератори на изображения	DALL·E, Midjourney	Илюстрации на библейски сцени; визуализация на притчи	Повишава интереса; подпомага визуалното възприемане	Възможни неточности спрямо иконографията
3.	Интерактивни платформи	Kahoot!, Quizizz	Викторини; тестове; игрово обучение	Повишава ангажираността; активизира учениците	Ограничена дълбочина на съдържанието
4.	Инструменти за учебни материали	Canva, Microsoft Copilot	Презентации; работни листове; визуални материали	Улеснява преподавателя; подобрява структурата на урока	Зависимост от дигитални умения
5.	Текст-в-реч технологии	Google Text-to-Speech	Аудио текстове; подпомагане на ученици	Подобрява достъпността; разнообразява обучението	Ограничена изразителност
6.	Образователни чатботове	(персонализирани AI решения)	Отговори на въпроси; самостоятелна работа	Подкрепя извънкласното обучение	Изисква контрол и настройка
7.	Персонализирано обучение	(адаптивни AI системи)	Индивидуални задачи; проследяване на напредъка	Индивидуализира обучението	Ограничено приложение в неделни училища

В хода на изложението следва да се направят и някои уточнения, свързани с източниците и научната основа на представените тези. Разглеждането на изкуствения интелект в образованието се опира на съвременни изследвания в областта на образователните технологии[1], както и на трудове, свързани с педагогиката и дидактиката[2]. От друга страна, спецификата на православно религиозно образование се основава на богословската традиция и съвременни разработки в областта на религиозната педагогика[3]. Съчетаването на тези две направления предполага интердисциплинарен подход, който да отчита както технологичните възможности, така и духовните цели на обучението.

С оглед на това може да се приеме, че интегрирането на изкуствения интелект в обучението по православно вероучение не е просто технически въпрос, а изисква задълбочено педагогическо и богословско осмисляне. Този подход предполага внимателен подбор на съдържание, съобразяване с възрастовите

особености на учениците и запазване на централната роля на учителя като духовен наставник.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение може да се обобщи, че изкуственият интелект предоставя значителен потенциал за развитие на обучението по православно вероучение в енорийските неделни училища. Той може да подпомогне подготовката на преподавателите, да обогати учебния процес и да създаде нови възможности за ангажиране на учениците. В същото време неговото използване трябва да бъде внимателно обмислено и съобразено с духовните цели на образованието. Само при такъв подход може да се постигне хармонично съчетание между традицията и иновацията, което да допринесе за по-пълноценното развитие на обучаемите.

В перспектива може да се очаква, че изкуственият интелект ще заема все по-значимо място в образователната практика, включително и в областта на религиозното обучение. При условие че се използва с необходимата педагогическа и богословска преценка, той може да се превърне в ценен помощен инструмент, който не само улеснява преподавателската дейност, но и допринася за по-пълноценното духовно и нравствено развитие на обучаемите. По този начин се създават предпоставки за хармонично съчетаване на традицията и иновацията в съвременната образователна среда.

ЛИТЕРАТУРА

1. Иванова, Ст., Изкуственият интелект в образованието, Втора национална научно-практическа конференция "Дигитална трансформация на образованието – проблеми и решения", Русенски университет "Ангел Кънчев", 2024.
2. Андреев, М. Дидактика. София: Народна просвета, 1987.
3. Легкоступ, М., Методически аспекти на обучението по религия, Издателство „Фабер“, В. Търново, 2019,